

ДИМИТРИЈЕ О. ГОЛЕМОВИЋ
ВЛАСИ: ТРАДИЦИОНАЛНА НАРОДНА МУЗИКА.
MUZIKA VLAHILOR DJIN LUMJE.

Неготин:

Удружење за очување идентитета, језика, културе и традиције Влаха „Гергина“,
2019.

ISBN 978-86-80602-08-0

Историјат етномузиколошких проучавања влашке музике у Србији дуг је више од шездесет година, али упркос немалом временском интервалу нису сви сегменти влашке музике испитани у потпуности, а ни систематично. Резултати истраживања су најчешће представљени у виду мањих појединачних научних студија, док је у оквиру већих монографских издања влашка музика готово увек била посматрана у спрези са српском. Највећи допринос на овом пољу до сада су дали др Драгослав Девић и др Димитрије Големовић, некадашњи редовни професори и шефови Катедре за етномузикологију Факултета музичке уметности у Београду. Током последњих двадесет година интересовање за проучавање целокупне културе влашке етничке мањине посебно се интензивирало, што је подстакнуто и од Националног савета Влаха и разних влашких невладиних организација и удружења. У сарадњи с њима, др Димитрије Големовић је вршио и нова етномузиколошка истраживања влашког нематеријалног наслеђа, а од великог значаја је и његово јавно предавање одржано 2015. у Петровцу на Млави, када је изложио резултате свог дугогодишњег теренског рада на овом пољу.

Удружење за очување идентитета, језика, културе и традиције Влаха „Гергина“ из Неготина препознало је значај Големовићевог доприноса проучавању влашке музике и 2019. објавило његову књигу *Власи: традиционална народна музика. Muzika Vlahilor din lumje*, коју је финансијски помогло Министарство управе и локалне самоуправе Републике Србије. Књига је праћена аудио и видео материјалом снимљеним на два диска, који је аутор сакупио на терену преко четрдесет година. Ово издање представља прву публикувану етномузиколошку монографску студију у потпуности посвећену влашком музичком наслеђу, којом су обухваћена оба влашка ентитета (Унгурјански и Царански, за који је први пут у етномузиколошкој литератури употребљен и назив Кјмпјењи – Равничари), као и сва три вида музичког изражавања Влаха, у различитим геокултурним целинама североисточне Србије. Књига је делом и вид сублимације досадашњих проучавања влашке музике од различитих истраживача, чиме је формирана обухватнија и комплетнија слика музичког живота Влаха. Поред уводног и закључног, књига садржи три мања и једно велико централно поглавље: *Језик, Традиционална народна ношња, Традиционалне народне шире и Традиционална народна музика*. Такође, у оквиру издања налазе се резимеи на влашком и

енглеском језику, а оно што треба посебно истаћи јесте да текст обилује влашком музичком терминологијом.

У уводном делу књиге аутор се осврће на историјске податке који се тичу порекла Влаха Србије, те на друштвенополитичке прилике које су довеле до тзв. влашког питања (7). Намера аутора није да реши то дугогодишње питање, већ да објективно изнесе историјске чињенице које се, како сам примећује, врло често извлаче из контекста и погрешно интерпретирају, најпре због односа између Румуније и Србије, као и због „румунских претензија“ на влашко становништво. Такође, указује и на нужност сагледавања свих значења која носи етноним „Власи“, али се осврће и на друге називе којима је именована та заједница у литератури, међу којима је најчешће употребљиван термин „Румуни“ (као једини „званични“ у науци почетком XX века). Ово је од великог значаја у контексту сагледавања процеса етничке идентификације и категоризације, те говора о пореклу једног народа око којег, када су Власи у питању, још увек није постигнут консензус у научним круговима.

Након што је завршено с краћим освртом на питање „ко су“, аутор се детаљније окреће питању „шта су“ Власи (12). У том правцу се отвара мања тематска целина *Језик*, где аутор указује на недовољну лингвистичку проученост влашког говора. Ипак, на основу досадашњих истраживања он упознаје читаоце с основним особинама влашког језика и упућује на постојање два дијалекта: крајинско-тимочког и браничевско-хомољског.

Традиционална народна ношња, као друго поглавље књиге, пружа увид у начине облачења Влаха. Поред дескрипције одевних предмета мушкараца и жена, аутор прави и дистинкцију у облачењу Влаха Унгурјана и Царана, што је илустровано фотографијама у прилогу књиге. Такође, упоређује влашку ношњу са српском и указује на њене (старо)балканске и словенске елементе и распрострањеност таквих типова ношњи ван граница (североисточне) Србије.

Треће поглавље, *Традиционалне народне ијре*, доноси податке о играчком наслеђу Влаха. Будући да у фокусу ауторовог истраживања (никада) није (био) плес већ музика, он махом реферира на резултате претходних истраживача плесног наслеђа ове етничке мањине, те, као и они, употребљава термин „игра“. Тако нас аутор укратко упознаје с плесним репертоаром, наводећи називе појединачних плесова/игара, али и „играчких типова“, описујући формацију, начине повезивања и стилске особености плесања. Описане су и прилике у којима су се поједине игре изводиле, број и пол извођача, као и реквизити који су били обавезни део игре, нарочито у оквиру обредно-обичајног репертоара. Иако се сам није бавио проблематиком плеса, аутор на крају поглавља ипак указује на нужност, али и немогућност диференцирања плесног репертоара унгурјанског и царанског влашког ентитета, примећујући да су разлике присутне и у оквиру сваког од њих.

Последње, централно поглавље књиге јесте *Традиционална народна музика*. Коришћени музички материјал је у највећој мери прикупљен методом теренског рада, реализованог углавном у оквиру различитих пројеката реномираних институција, као што су Етнографски музеј у Београду и Етнографски институт САНУ. Прикупљање је вршено у временском интервалу дугом преко четрдесет

година, захваљујући чему се може пратити одређени (дис)континуитет музичких пракси. Ова тематска целина је подељена на два сегмента насловљена *Традиционално народно ђевање* и *Традиционално народно свирање*. У оквиру првог од њих аутор представља различите видове вокалног и вокалноинструменталног изражавања, не раздвајајући их, а као разлог за то наводи њихову сличност. Као критеријум за класификацију узета је жанровска припадност, па се говори најпре о обредно-обичајним песмама годишњег и животног циклуса, а потом и о песмама опште намене. Иако је аутор акценат ставио на анализу музичког текста, уз поједине вокалне жанрове дата је и краћа дескрипција контекста извођења, што доприноси разумевању њихове функције. Мелопоетске карактеристике песама синтетисане су у оквиру посебног истоименог потпоглавља. У потпоглављу насловљеном *Традиционално народно свирање* фокус је усмерен на инструменталну праксу, а класификација инструмената је извршена стандардно, дакле према начину добијања звука. Представљене су органолошке и органофонске особине појединачних инструмената, те њихове разлике у односу на друге (српске) варијанте у Србији и региону, као и карактеристике свирке на њима. Ово потпоглавље је заокружено подацима о груписању инструмената у мање народне ансамбле, хомогеног и хетерогеног састава.

Целокупна етномузиколошка експликација је илустрована с педесет нотних записа вокалних, вокалноинструменталних и инструменталних примера, међу којима се налазе како записи настали на основу снимака које је начинио аутор лично, тако и они забележени од других етномузиколога, чиме је употпуњена слика влашког музичког живота. Поред информативних наратива, велика вредност овог издања лежи у њеном аудио и аудио-визуелном прилогу, представљеном на два диска. Први садржи 43 звучна записа одсвираних и отпеваних примера, у оквиру којих се могу наћи и сегменти разговора вођених с казивачима на терену. Други представља иновацију када је у питању објављивање теренске етномузиколошке грађе, будући да се на њему налази 18 видео примера демонстрације музичке, али и плесне праксе Влаха.

Издање *Власи: ђтрадиционална народна музика. Muzika Vlahilor djin lumje*, пружа драгоцен увид у богатство до сада регистрованих влашких музичких жанрова и расветљава карактеристике влашког музичког језика. Због тога књига др Димитрија Големовића представља важну и незаобилазну полазну основу за будућа истраживања влашке, али и српске музике у североисточној Србији, будући да те две заједнице вековима живе заједно на поменутом простору, па и културно наслеђе одражава узајамне утицаје. Овом монографијом су отворена многа питања, међу којима је посебно важно и оно чији се одговор латентно провлачи кроз текст: дефинисање унгурјанског и царанског музичког дијалекта (и њихових варијаната).

Написана приступачним језиком, књига је, осим стручној јавности, намењена и ширем кругу љубитеља влашке културе.

Маја Рагивојевић